

Uit de kunst

Een spiegel die zonden en opdrachten weerkaatst

door **Rien Fraanje** De auteur is oud-directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. In deze rubriek belicht hij de politieke actualiteit vanuit de kunsten.

Eerder dit jaar was het vijfenzeventig jaar geleden dat Mahatma Gandhi, de leider van de Indiase vrijheidsbeweging, om het leven kwam bij een aanslag. Op 30 januari 1948 sprak hij daarbij ‘He Ram, he Ram’ als laatste woorden uit, wat ‘O God, o God’ betekent. Alfredo Jaar gaf een kunstwerk waarin hij de zeven sociale zonden van Gandhi centraal stelde, de titel van deze laatste woorden: *He Ram*.

De Chileense kunstenaar Alfredo Jaar (1956) is een sterk geëngageerde kunstenaar die in zijn werk tal van politiek-maatschappelijke thema's – zoals oorlog, globalisering en genocide – aan de orde stelt. Voor *He Ram* greep hij terug op citaten uit de *Seven Social Sins* die Gandhi in 1925 publiceerde in zijn weekkrant *Young India* en die ook zijn terug te vinden op zijn grafsteen. Jaar zette de zeven zonden op een spiegel, even simpel als briljant in zijn eenvoud. Want als je voor die spiegel staat, kaatsen die zeven sociale zonden op je terug: maak ik mij schuldig aan die zonden?

‘Politiek zonder principes. Rijkdom zonder hard werken. Plezier zonder geweten. Kennis zonder deugdzaamheid. Zakendoen zonder moraliteit.

Wetenschap zonder menselijkheid. Aanbidding zonder opoffering.’

De sociale zonden van Gandhi zijn bijna honderd jaar oud, maar hebben niets aan actualiteit ingeboet. Politiek lijkt soms te veel op een pragmatisch opkomen voor deelbelangen, maar zou een gesprek over waarden en principes moeten zijn. Is inmiddels niet een praktijk ontstaan waarbij mensen die al geld hebben zonder veel moeite hun rijkdom kunnen uitbouwen? (Piketty!) Is ondernemen een manier om ongebreideld geld te verdienen of om bij te dragen aan de wereld? En houden we bij wetenschappelijk onderzoek naar bijvoorbeeld biotechnologie of AI wel voldoende de mens in het oog?

Het wordt nog interessanter als voor elke sociale zonde het woordje *no* komt te staan: ‘no politics without principles, no wealth without toil, no pleasure without conscience, no knowledge without virtue, no commerce without morality, no science without humanity, no adoration without sacrifice.’ De zeven sociale zonden veranderen dan opeens van een statische aanklacht in zeven opdrachten. Elke opdracht begint dan met wat we willen beoefenen of wat we willen bereiken – politiek, kennis,

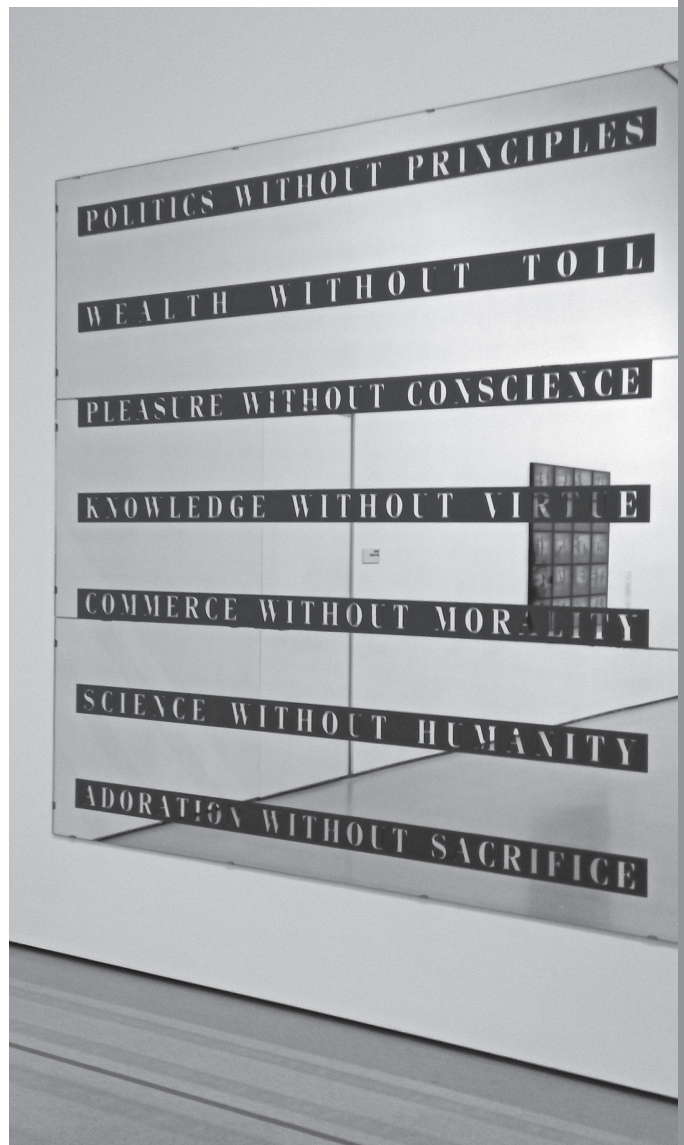
rijkdom, wetenschap, aanbidding – en eindigt met wat we daarvoor moeten doen: hard werken en ons opofferen, maar dan wel gewetensvol vanuit principes, deugdzaamheid en menselijkheid.

Zo, geformuleerd als opdracht, werkt de spiegel van Alfredo Jaar nog beter. Je ziet de reflectie van jezelf weerkaatst tussen de aansporingen om in beweging te komen. Kennis, rijkdom en adoratie vallen je niet zomaar toe; nee, daarvoor is inspanning vereist, en standvastigheid.

Het werk van Jaar spreekt me zo aan omdat het een maatschappelijk tegengeluid vormt. Het gaat in tegen de tijdgeest, waarin we veronderstellen dat welvaart, kennis en geluk bij ons in West-Europa vanzelfsprekendheden zijn. Hoeveel politici hebben de afgelopen verkiezingscampagne durven vertellen dat onze manier van leven onhoudbaar is? Dat als we op deze voet verdergaan, de beschikbaarheid van zoetwater en de biodiversiteit daar zwaar onder lijden? En dat zoetwater en biodiversiteit cruciaal zijn om als mensen op deze wereld te kunnen voortleven?

Liever vertelt de politiek dat mensen heus wel kunnen blijven vliegen voor een uitstapje naar een of andere interessante hoofdstad. Dat elke dag vlees eten min of meer een recht is dat ons niet mag worden afgenomen. Dat mensen nu eenmaal graag in hun auto stappen en dat we hun die vrijheid niet mogen afnemen. Techniek en innovaties zullen het klimaatprobleem wel oplossen. Het bedrijfsleven moet schoner gaan produceren. Maar u, geachte kiezer, u kunt doorleven zoals u altijd deed. Voor u hoeft niet echt iets te veranderen.

Ziehier een achtste sociale zonde: vrijheid zonder verantwoordelijkheid. Of als opdracht: geen vrijheid zonder verantwoordelijkheid.

Kunnen we het werk van Alfredo Jaar niet ophangen bij de ingang van de kamer waarin de partijen gaan onderhandelen over de samenstelling van een nieuw kabinet? En dan verplichten we alle fractievoorzitters en hun compagnons om, elke keer als ze die kamer betreden, een minuutje in de spiegel te kijken.

Alfredo Jaar,
He Ram, gezien op
1 augustus 2022
in het Museum
of Modern Art
(MoMA), New
York.